

קורס ACI מס' 13: אמנות ההיגיון
שלב שני בלימודי *Pramana*, לוגיקה בודהיסטית

על פי לימוד של גשה מייקל רואק'

תרגום, עריכה והגשה

לאמה דבורה-הלה ולאמה אריה-הלה

רמת גן, יולי 2009

שיעור 6

(מנדלה)

(מקלט)

שלילי וחיובי

אנחנו עוברים לשיעור שש.

אז מה היה בשיעור חמש? מה עשינו? *Yul* ו-*Yulchen* - סובייקטים ואובייקטים. עכשיו אנחנו עוברים לשיעור שש.

אז אמרו *Gak* ו-*Drup*

དགག

Gak

འཇུག

Drup

אז זה הנושא של שלילה וחיוב.

Gak זה שלילה

ו-*Drup* זה חיוב.

וזה נושא מאוד חשוב בלוגיקה בודהיסטית, כי אנחנו רוצים להוכיח ריקות. כי אנחנו רוצים להוכיח לעצמנו ריקות, וכדי להוכיח לעצמנו ריקות אנחנו צריכים לשלול את מה שלא קיים באמת.

ואתם כבר מכירים את המלה *Gakja*.

Gakja זה מאותו שורש, *Gak*. משהו שאנחנו צריכים לשלול.

יישום: הפרכת רעיונות שגויים על ריקות.

ורוב הרעיונות על ריקות שמסתובבים ב"שוק", הם לא נכונים ואנחנו צריכים ללמוד לשלול אותם. אז הם יהיו במסגרת של *Gak*. הם צריכים להיות רעיונות שאנחנו צריכים להיות מסוגלים - על ידי הלוגיקה שלנו - להראות לאחרים שהם לא נכונים.

- כמו, למשל, שריקות זה לשבת ולהסתכל על קיר לבן.

- או כמו למשל, שזה רק לעשות מדיטציה על הנשימה או מדיטציה של להתבונן במחשבות שלנו,

- או מדיטציה שבה אנחנו מנסים לנקות את הראש ממחשבות, שזה איכשהו ריקות.

הלימוד הבודהיסטי אומר שזה בכלל בלתי אפשרי. למשל, אמרנו ש-*Tsorwa* יש לנו כל הזמן. שזה סוג של מחשבה.

- או יש דעה בציבור, שמלמדים אותה הבודהיסטים, אפילו הטיבטים, שאומרים שריקות זה איזושהו זוהר של התודעה. זוהר של התודעה לא יכול להיות ריקות, כי זוהר של התודעה זה תופעה משתנה. ריקות היא העדר.

- או אלה שמדברים על הזוהר של התודעה, אומרים על עצם זה שאתה מודע, זה איכשהו ריקות. זה לא ריקות. זה משהו אחר. זה אחד מהמצבורים.

מה שלא אומר שמודטים מתקדמים לא מגיעים לחוויה של זוהר בתודעה. הם כן מגיעים, אבל זה לא ריקות. זה לא החוויה של ריקות. זה משהו אחר. ולא צריך להיות כל כך מתקדם כדי להגיע לרמה הזאת.

ההגדרה של *Gakpa*:

אז *Gakpa* זה *Gak* שמוסיפים לו *Pa*.

དགག་པ་

Gakpa

אמרנו: *Gakpa*

Gakpa - זה משהו שאנחנו שוללים. משהו שאנחנו מחפשים לשלול.

אז הנה ההגדרה של *Gakpa*,

རང་དངོས་སུ་རྟོགས་པའི་སྣོན་རང་གི་དགག་བྱ་དངོས་སུ་བཅད་ནས་རྟོགས་
དགོས་པའི་ཚེས།

rang ngu su tokpay lu rang gi gakja ngu su che ne tok gupay chu

Rang ngu su tokpa – תפיסה ישירה

lu זה תודעה

rang gi gakja ngu su che ne - לאחר אלימינציה ישירה של כל מה שהוא שולל

tok gopay - חייב להיות נתפס

chu - דבר

הנה ההגדרה בעברית: ההגדרה של דבר שלילי, או דבר שאנחנו מחפשים לשלול:

זה משהו שחייב להתפס על ידי מצב תודעה שתופס אותו ישירות, באמצעות תהליך של אלימינציה ישירה של כל מה שהוא שולל.

עוד פעם, ההגדרה של דבר שלילי היא משהו שחייב להתפס על ידי מצב תודעה שתופס אותו ישירות באמצעות תהליך של אלימינציה ישירה, של כל מה שהוא שולל.

דוגמה תהיה ריקות.

Gakpa זה דבר שהוא שלילי.

כדי שאנחנו נוכל לתפוס ריקות, המיינד שלנו צריך קודם לשלול את מה שהריקות שוללת. שזה מה? דברים שקיימים בקיום עצמי.

אני צריכה לשלול קיום עצמי של דברים.

אז המטרה של השיעור הזה, זה להבין שריקות היא העדר של משהו. הריקות היא העדר. היא משהו שלילי.

אז לכן היא לא יכולה להיות הקיר הלבן; לכן היא לא יכולה להיות מיינד שהוא ריק ממחשבות. מיינד שהוא ריק ממחשבות זה לא ריקות, כי זה משהו שמשתנה. מיינד הוא משהו שמשתנה, ריקות – משהו בלתי משתנה. מיינד הוא דבר שקיים, ריקות היא משהו... לא אגיד שהיא לא קיימת, אבל היא העדר.

אז המיינד רק יכול לתפוס את הריקות ישירות, אחרי שהוא שולל את הדבר הקיים מצד עצמו, שהריקות שוללת.

הריקות באה לשלול דברים שקיימים מצד עצמם. כדי שהמיינד יתפוס ריקות ישירות, הוא צריך לעבור דרך התהליך של אלימינציה ולשלול את הדברים שהריקות שוללת. וכל זה צריך להיות ישירות.

מה ההבדל בין *Gakpa* ו-*Gakja*?

הריקות היא *Gakpa*, היא העדר, והיא לא *Gakja*. אתם רואים שזה לא אותו דבר.

Gakja - זה הדבר שאנחנו מחפשים לשלול, שלא קיים ולא יכול להיות קיים.

דוגמאות ל- *gakpa*

1. טבען של התופעות

עכשיו אנחנו באסכולת הסוטריסטים, והסוטריסטים, הם לא מדברים על ריקות כמו שאתם רגילים, בקורסים שלנו, לשמוע על ריקות. הם מדברים במקום זה על מה שהם קוראים *Chu nyi*.

ཇུ་ལྷི་

Chu nyi

אמרו: *Chu nyi*

Chu - זה דהרמה. דהרמה זה גם תופעות.

Nyi - בכתוב הזה זה עצם דהרמה.

והכוונה, לעצם טבען של התופעות.

אנחנו לפעמים מתרגמים ל'כך'. יש מורים בודהיסטים בארץ ראיתי שהמציאו מילה 'ככות'. אני לא אוהבת להמציא מילים בעברית, אני לא מרגישה מוסמכת לעשות את זה. אני אומרת 'כך'. זה ה'כך'.

אז *Chu nyi*, אתם יכולים להגיד טבע המציאות או הכך, האופן שבו דברים קיימים, או חוסר עצמיות, הם גם יסכימו לקרוא לזה ככה.

וה- *Chu nyi* הזה, שזה, בעצם, הגרסה שלהם של ריקות, זה *Gakpa*. זה לא *Gakja*, זה *Gakpa*. וזה משהו שכדי לתפוס אותו דורש אלימינציה, הוא דורש שנשלול את מה שזה לא. את מה שזה שולל.

עכשיו, אם אתם זוכרים, דיברנו לפי אסכולת הסוטריסטים, איך הם יתפסו את העט. הם ילכו והם ישללו את כל מה שזה לא העט. והם אומרים, מה שנשאר - זה עט. אז זה גם תהליך של אלימינציה, אבל זה לא מה שאנחנו מדברים עליו כאן.

כי העט זה משהו שקיים, תופעה שקיימת. פה אנחנו מדברים על לתפוס את ה'כך' הזה, או את הסוג הזה של ריקות, או של חוסר עצמיות. אז פה זה תהליך מודע שאנחנו עוברים דרכו ועושים אלימינציה של כל מה שצריך לשלול כדי להגיע לחוויה של ה'כך'.

אז זאת הייתה דוגמה אחת חשובה של *Gakpa* באסכולה הזאת, אולי הכי חשובה. של ה-*Chu nyi*, טבע הדברים, ה'כך'. שזה, בעצם, העובדה שהם נעדרים כל טבע עצמי. זה ה'כך' שלהם, העדר כל טבע עצמי.

2. חלל ריק

דוגמה שנייה, של משהו שהוא *Gakpa*, זה

འཇམ་མགས་ལྷན་པུ་རྒྱུ་

Namka

ו-*Namka* זה המלה לשמיים. וזה גם המילה לחלל, או מרחב. כל זה *Namka*. אנחנו נשתמש במילה חלל.

וכאן, חלל במובן מאד ספציפי. כאן חלל במובן של החלל שהעט הזה תופס. החלל שבו נמצא העט הזה. מהקהל: מקום.

לא מקום בקואורדינאטות, אלא החלל שהוא תופס. המקום שהוא תופס ושם אני אסלק אותו המקום הזה עכשיו יישאר ריק. בדיוק, בדיוק המקום שהוא תופס.

והחלל הזה הוא תמיד ריק, גם כשהעט תופס אותו. גם כשהעט תופס אותו, החלל עצמו נשאר שמה והוא ריק והוא לא משתנה, בין אם העט נמצא בו, או שהעט לא נמצא בו.

החלל עצמו ריק, זה מה שמאפשר לעט להימצא בו.

האם חלל ריק הוא דבר משתנה?

אז

הבה ניקח חלל ריק - כמו שתיארנו עכשיו -

הוא דבר משתנה,

מכיוון שלפעמים הוא שם, לפעמים הוא לא שם.

מהקהל: לא נכון.

המורה: לא נכון, יופי.

Tak madrup,

תגידו *Tak madrup*

האם הוא משתנה כשהעט ממלא את המקום הזה? לא, עכשיו אמרנו שלא. החלל נשאר שמה גם כשהעט ממלא אותו.

האם חלל ריק הוא דבר מתפקד?

אז אתם אומרים שהוא לא משתנה?

אז הוא לא דבר מתפקד?

אז הוא לא מחזיק את העט בתוכו?

המורה: כן. לזה הם מתכוונים כשהם מדברים על החלל הריק. העט טובל בתוך החלל הריק. זה לא כמו מים, למשל. כי כשאני מכניסה את העט למים, אז הוא מסלק את המים שהיו שם קודם. זה גם לא כמו אוויר, כי, נגיד, איפה שישנו עט, המולקולות של האוויר לא יכולות להיות. אז זה החלל שבתוכו נמצא האוויר, שבתוכו נמצא העט. הדבר הגיאוגרפי שבו זה נמצא.

שאלה מהקהל: כן, אז למה הוא ריק כשיש בתוכו חפץ?

המורה: החלל עצמו הוא חלל ריק. תקרא לו חלל. אם המלה ריק מפריעה לך, תקרא לו חלל. זה *equally good*.

3. דבר שלילי המרמז על דבר אחר

דוגמה שלישית ל *Gakpa*, זה יהיה קצת ארוך. אז אמרו:

ལྷལ་སྤྱིན་ཚོན་པོ་ཉིན་པར་བླ་མ་མི་བླ་བ་

Hle jin tsunpo nyinpar se misawa

שתי ההברות הראשונות זה שם.

Hla – מלאך. בסנסקריט - *Deva*

Jin זה מ'לתת' בטיבטית, *Jinpa* זה לתת. איך זה יהיה בסנסקריט? *Data*.

Devadata - מתורגם לטיבטית - *Hle jin*

בעברית – מויש'לה כהן. *Hle jin* - מויש'לה כהן.

Tsunpo – שמן

Nyinpar – בשעות היום

Se misawa:

Se זה אוכל

Mi – לא

Sawa - לאכול

לא אוכל בשעות היום.

מויש'לה כהן השמן לא אוכל בשעות היום.

זה *Gakpa*. זה דבר שלילי. בעצם כתוב פה דבר שלילי. כתוב מה הוא לא עושה במשך היום.

זה סוג של *Gakpa*, אבל זה סוג של *Gakpa* שמרמז על דבר אחר. מרמז על דבר אחר שקורה. אולי הוא אוכל בלילה. ולזה קוראים בטיבטית

ཇུ་ཤེན་པེཎ་

Chu shen penpa

אז אמרו: *Chu shen penpa*

Chu - זה דבר,

Shen - זה אחר,

1-Penpa - פה מרמז או משליך, משתמע. Pen זה מלהשליך. זה מרמז על דבר אחר, משתמע דבר אחר.

אז האמירה הזאת 'מוישלה השמן לא אוכל בשעות היום', מרמזת שיש דבר אחר שלא כתוב פה. והדבר האחר הוא ה-Gakpa, זה שולל את הדבר האחר.

אז זה מעביר אותנו ל

שני סוגים של דברים שליליים

1. דבר שלילי שהוא העדר של משהו

אמרו: Me gak

མིན་དགག

Me gak

אז Gak אנחנו יודעים. Gak - זה שלילה, משהו שאנחנו שוללים.

Me - זה שאין,

Me gak - זה משהו שאין. אז זה שלילה מסוג העדר.

זה כמו, למשל, נתנו את הדוגמה של דבר שיש לו קיום עצמי. זה Me gak. אין כזה.

Me gak זה משהו שאין כזה. אז אנחנו שוללים משהו שאין כזה. אז זאת דוגמה. משהו שנעדר. נסתפק בזה. משהו שנעדר, זה Me gak שאין כזה.

דוגמאות לדבר שלילי שהוא העדר, Me gak

א. למשל, ריקות.

སྤོང་པ་ཉིད།

Tongpa Nyi

ריקות היא Me gak

ממה ריקה הריקות? מדבר שקיים מצד עצמו.

אנחנו לא יכולים ממש לתאר דבר שקיים מצד עצמו. למה? - כי אין כזה! אבל אנחנו יכולים לתאר איך אנשים חושבים על דבר שקיים מצד עצמו, כי כאלה יש. יש לאנשים תפיסה של דברים כקיימים מצד עצמם.

למשל, איך אני אתאר לכם דבר שקיים מצד עצמו? בעלי שמרגיז אותי, אין כזה! אפילו אם היה רוצה לא היה יכול, כי אין מישהו שיכול להרגיז אותי. כי אם אני חושבת שבעלי מרגיז אותי, אני עושה אותו שם, קיים מצד עצמו. אבל אין מישהו שיכול, מבחוק, לייצר אצלי כעס. בלתי אפשרי. זה רק בא מתוך הקארמה שלי. אבל אם אני מתרגזת עליו, זה מעיד שאני מחזיקה אותו כקיים שם מצד עצמו. זה מעיד שאני לא מבינה את הריקות שלו.

אז איך אני אתאר לכם מישהו שקיים מצד עצמו כשאין כזה? אני אתאר לכם מישהו שמרגיז אותי. אז בפעם הבאה שאתם אומרים שמישהו מרגיז אתכם, אז אתם מדברים על משהו שלא היה ולא נברא, אלא משל היה. אז אתם סתם מבזבזים את הדיבור שלכם. דיבורי סרק, במקום לעשות משהו מועיל. ואתם תזכירו לי כשאני מתרגזת, אוקי?

אז כל פעם שאנחנו חושבים שהם לא באים מאיתנו, אלה שמרגיזים אותנו, אנחנו מדברים על *Gakpa*. עוד יותר גרוע. אנחנו מדברים על *Gakja*. מדברים על דבר שלא קיים

**ומה שעושה אותו *Gakja* - שלא רק שהוא לא קיים, הוא לא יכול להיות קיים.
הוא אף פעם לא היה קיים ואף פעם לא יהיה קיים. כי אין כזה.
כזה שמרגיז אותי מצד עצמו - אין.**

מחשבה שמישהו טיפש, היא מין *Gakja* כזאת, היא מעידה על *Gakja* כזאת. המידה שבה אתם כועסים על מישהו, מעידה על כמה הבנתם או לא הבנתם ריקות. או, נגיד ככה, אולי הבנתם בשיעור, אבל כמה זה זמין לכם. כמה הפנמתם. כמה אתם חיים מתוך זה. מכיוון שהנגעים הרוחניים הם אלה שמזינים את הבורות שלנו.

נגע רוחני תמיד מוצא לו אובייקט שהוא מתרגז עליו, או הוא כועס עליו, או שופט אותו, או מבקר אותו, או מה שזה לא יהיה, וזה מזין את הבורות שלנו, שנותנת איזה קיום עצמי לדבר הזה, שמה שהוא, בעצם, השלכה שלי ותו לא. ותו לא.

**כל פעם שהמיינד שלי מופרע, באיזושהי צורה, על ידי איזושהי בעיה, או על ידי איזושהו אדם - אני עושה אותם קיימים מצד עצמם. בכל פעם, בלי יוצא מן הכלל.
אין לזה יוצאים מן הכלל.**

כי אנשים, לפעמים, אומרים 'אוקי, בסדר, שמעתי, אבל... ומספרים סיפור.

שם העבודה שלכם. הסיפור שלכם - שם העבודה שלכם. אז מה קורה, אם קורה משהו לא נעים בחיים שלכם? מופיע מישהו מכעיס, או קרה משהו עצוב? אז זה יכול להביא אצלכם צער, זה יכול להביא עצב. זה אחרת מאשר להיות מעורער, כי מישהו עשה לי, או כי משהו קרה לי. זה הקארמה שלכם שעשתה את זה.

עדיין, זה עצוב. אתם עדיין יכולים להרגיש מועקה וכובד, אבל כבר אין את כל ה'איך זה יכול להיות!' ואיך ו ו ו - את כל האי קבלה הזאת, כאילו שמהו לא קורה בסדר. הכול קורה perfect, לפי הקארמה, perfect לגמרי, מושלם. וכשאנחנו מבינים שהכול קורה perfect, לגמרי מושלם, אז יחד עם העצב שאולי מלווה את האירוע, או את האובדן, או מה שזה יהיה, יש גם 'אה, אוקי, קארמה עובדת, הדברים עובדים'. הדברים עובדים, אז אני יכולה לשנות אותם.

מבחן אחר לכמה אנחנו מבינים ריקות, כמובן, זה

- עד כמה אנחנו יכולים לשמור על השמחה שלנו במצבים שונים.
- עד כמה אנחנו מוכנים לפגוע במישהו כדי להשיג את שלנו. זה מבחן אחר להבנה שלנו של ריקות.

אם אנחנו מוכנים לפגוע במישהו, או לקחת ממישהו, או לשקר למישהו, או לדרוש ממישהו, או להיות תוקפניים כלפי מישהו כדי להשיג את שלנו - אז לא הבנו מאיפה דברים באים בחיים שלי. אנחנו לא מבינים את הריקות שלהם.

אז זה בקשר לגקצ'ות.

ב. דוגמה שנייה ל- *me gak* - חלל ריק

ཧཱུཾ་མཎ་ཀཾ་

namka

גם זה דבר שלילי שהוא מן הסוג של העדר.

2. דבר שלילי המרמז על דבר אחר

עכשיו יש את הסוג השני בחלוקה הזאת,

མེ་ཡིན་དགག

Mayin gak

אמרו: *Mayin gak*

שוב שלילה, אבל זה *Mayin*.

Yin, אתם זוכרים? - *To be*.

Mayin - זה *Not to be*.

Mayin gak זה שלילה של מה שזה לא. בניגוד למה שאין, פה משהו שזה לא.

דוגמאות לדבר שלילי שהוא משהו אחר

1. מויש'לה השמן שלא אוכל בשעות היום

אז, למשל, הייתה לנו את הדוגמה הזאת של מויש'לה: 'מויש'לה השמן לא אוכל בשעות היום'. זה *Mayin gak*. זה מרמז על דבר אחר.

כי זה לא נכון שהוא לא אוכל. הוא רק אחד שלא אוכל בשעות היום. אז אם לא ביום, אז זה צריך להיות בלילה.

אז זה מקרה של שלילה, שהמילים שבהן אנחנו משתמשים לבטא את השלילה, מרמזות על משהו אחר. *Chu shen penpa*, אתם זוכרים? מה שרשמתי לכם קודם? - מרמזות על משהו אחר.

אז מויש'לה השמן, שלא אוכל בשעות היום, הוא לא מישוהו שלא אוכל בכלל. זה מרמז על משהו אחר שלא נאמר במשפט.

מהקלה: (השאלה לא נשמעת טוב בהקלטה)

המורה: זאת שאלה טובה. למה לא אומרים ישר שהוא אוכל בלילה וגמרנו? כי אנחנו רוצים להגיע לתפיסה של ריקות, שהיא לא משהו, היא העדר משהו. אנחנו צריכים להתרגל לעבוד עם שלילה,

2. דוגמה שנייה - צליל הוא דבר משתנה

ལྷོ་མི་ཏྲ་པ།

dra mitakpa

גם זהו *mayin gak* במובן שמכאן משתמע שצליל איננו דבר בלתי משתנה.

כן, בבקשה.

שאלה מהקלה: לא ברור לי ההבדל בין *Megak* ל-*Gakja*, ל-*Gakpa*.

המורה: אוקי.

אז *Gakpa* זה משהו שאנחנו שוללים. זה יכול להיות משהו שאנחנו שוללים, שהוא לא נמצא כאן, ברגע זה, בחדר. אני רוצה להראות שאין פיל כרגע בחדר. אני מסתכלת, בודקת, יש לי רעיון איך נראה פיל, אני מסתכלת ואומרת: 'אין'. אז הוא *Gakpa*. הוא *Gakpa* כי הוא איננו. בדקתי והראיתי והוא איננו. אז הוא *Gakpa*, הוא משהו ששללתי, בדקתי. פיל? פיל? לא, אין פיל.

מה לגבי פיל ורוד בעל שני ראשים שמתרוצץ ברגע זה בחדר? זה *Gakja*. מה ההבדל? כזה בכלל לא יכול להיות. איננו, לא היה ולא יהיה. זה *Gakja*, אז זה הבדל אחד.

Megak - שלילה של דבר שהוא איננו. העדר. הוא יכול להיות דבר שאיננו, שיכול, אולי, להתקיים במקום אחר, בזמן אחר, או שהוא *Gakja* שאף פעם לא יכול להתקיים.

לא תמיד משתמשים במילת שלילה

Gakpa יכול להיות גם משפט חיובי, שבעצם, מתכוון, מרמז על העדר, על משהו שלילי. ראינו קודם שתי דוגמאות לכך – חלל ריק ו טבעם של הדברים, *namka* ו-*chu nyi*. שני אלו הם דברים שליליים מסוג *Megak*, אך בשני המקרים איננו משתמשים במילת שלילה.

Gakpa גם יכול להיות משהו שמבוטא בצורה שלילית, אבל מרמז על משהו חיובי שלא נאמר.

*****

המבנה הפורמאלי של לוגיקה בודהיסטית

אוקי. לוגיקה פורמאלית.

חזרה: מהו נימוק טוב?

אתם זוכרים? דיברנו על סיבות¹. דיברנו על מה זה סיבה טובה ואמרנו:

שסיבה טובה צריכה לקיים שלושה תנאים:

א. ש-3 חל על 1. איך קראנו לזה, משהו זוכר? *Chok chu*. אז זה היה אחד, שהסיבה חלה על הנושא.

ב. אחר כך היה תנאי שני שחייב להתקיים כדי שהסיבה תהיה טובה, נכונה, והיא? - שיש "גרירה חיובית", מה שקראנו, וזה ש-3 גורר את 2.

$$3 \Rightarrow 2$$

מתוך הסיבה משתמעת הטענה שלנו.

ג. ואחר כך אמרנו שיש גם גרירה שלילית, וזה שאם לא 2, אז לא 3.

$$\sim 2 \Rightarrow \sim 3$$

אם הטענה לא מתקיימת אז הסיבה גם לא מתקיימת.

ופה צריך להוסיף הערה אחת נוספת, וזה:

¹ זכרו שבהקשר של הוכחה לוגית, המינוח העדיף הוא "נימוק" (*reason*, או *tak* בטיבטית) ולא "סיבה" (*cause*, או *gyu* בטיבטית).

ד. שכדי שסיבה תהיה טובה, לא די שהיא מקיימת את שלושת אלה, צריך גם שתהיה קיימת. שתהיה דבר שקיים.

שאני לא אשתמש בקרניים של הארנב בתור נימוק למהו, כי זה בכלל לא משהו שקיים. אז זה דבר נוסף שצריך לשים אליו לב, והוא, שאנחנו נותנים סיבה שהיא דבר שקיים. ומה זה דבר שקיים? **שהוא נתפס על ידי Tsema**.

החשיבות הרבה של נימוק טוב

- ואולי עוד הערה לגבי זה, שגם אם מה שיש לי להגיד הוא לגמרי נכון לדעתי, מאוד חשוב שאני אהיה מסוגלת לבטא את עצמי על ידי נימוקים שמקיימים את שלושת התנאים, כי

גם אם אני מתכוונת לדבר הכי אמיתי בעולם, אם אני לא מסוגלת לשכנע, אם אני לא מסוגלת לבטא את זה על ידי נימוק שמקיים את שלושת התנאים, אני לא עוזרת לאף אחד בזה. זה נשאר אצלי.

אז זאת הערה אחת.

- ולזכור שוב, ש

האמת לא יכולה להתקבל על ידי הצד השני, אם אנחנו לא עומדים קודם על קרקע משותפת, אם אנחנו לא מתחילים ממקום ששנינו מסכימים.

ובמילים אחרות, אפשר להגיד שהם כבר מקבלים את שלושת היחסים האלה שדיברנו עליהם, שסיבה טובה צריכה לקיים:

- הם מקבלים שהסיבה חלה על הנושא,
- הם מסכימים שיש את הגרירה החיובית
- ולכן הם בוודאי יסכימו גם לגרירה השלילית, כי היא נובעת מתוך החיובית.

כל זה הם כבר הסכימו, עכשיו אני צריכה לחבר להם את כל זה יחד.

אוקי,

סיבה טובה הקשורה בטבע

אז קודם דיברנו על שלושה סוגים של סיבות טובות, בסוף שיעור חמש, ואמרנו:

1. יש סיבה טובה שקשורה בתוצאה
2. ויש סיבה טובה שקשורה בטבע,
3. ויש סיבה טובה שקשורה בהעדר.

אתם זוכרים? שלושה סוגים של סיבות טובות.

נתנו את המשל של מעבר הרים, שיש ענן עשן מעליו. אנחנו רואים את העשן ואנחנו מסיקים שיש שם אש. אז זה היה נימוק טוב שקשור בתוצאה. התוצאה עצמה הייתה הנימוק.

עכשיו נדבר על מה זאת סיבה נכונה שקשורה בטבע. ו[ל]זה קראנו

རང་བཞིན་གྱི་རྟུགས་ཡང་དག

Rangshin gyi tak yangdak

אתם זוכרים? *Rankshin gyi tak yangdak*. אז המלה 'טבע' כאן היא קצת מבלבלת. הכוונה היא ליחס הזה שהיה לנו ב-*Chi jedrak*, **שדבר אחד הוא דבר אחר**. לזה מתכוונים ב'טבע'. **הטבע שלו הוא כמו טבע של משהו אחר**.

אז פה, מתוך הסיבה, אוטומטית תנבע הטענה שלנו.

דוגמה: מה שמיוצר הוא גם מה שמשתנה

כמו, למשל, הדוגמה המפורסמת שלנו, 'הבה ניקח צליל'. אנחנו אומרים

ལྷོ་ཚེ་ཅན།

མི་དག་སྟེ།

བྱས་པའི་ཕྱིར།

dra chuchen

mitak te

jepay chir

הבה ניקח צליל,

הוא דבר משתנה,

משום שהוא דבר מיוצר.

אבל, למעשה, אוסף הדברים שמשתנים הוא זהה לאוסף הדברים שמיוצרים. - אלה מילים נרדפות. אין דבר שמשתנה שהוא לא נוצר, ואין דבר שהוא נוצר שהוא לא משתנה. אלה, בעצם, מילים נרדפות. אז זאת סיבה שהיא של טבע, כי הטבע של דברים הנוצרים, ממילא הוא שהם משתנים. אז זו דוגמה לסיבה שנתנו שכרוכה בטבע או במהות, אם תרצו, או בתכונה. אז לזה הכוונה כאן.

מהקהל: שלוש אמרת ...

המורה: ה-שלוש - בשיעור הבא.

שני סוגים של הוכחה בלוגיקה הבודהיסטית

עכשיו יש לי עוד דבר אחד קטן להוסיף, ואז ניתן את הבמה ללאמה אריה.

שתי דרכים להוכיח משהו. וזה שוב מיון של סיבות טובות, לשתיים הפעם:

1. סיבה טובה יכולה להיות סיבה טובה בגלל שהיא מבוססת בהגיון טוב, בדוקציה טובה, הגרירה היא נכונה, כל הדברים שאמרנו קודם.

לזה קוראים

རིགས་

Rik

שזה על סמך ההיגיון, באמצעות הגיון בריא שאנחנו מפתחים.

2. והדרך השנייה - סיבה טובה בלוגיקה בודהיסטית, ובעצם אמרנו את זה כבר, היא סיבה שמתבססת על סמכות בלתי מעוררת, על סמכות ששני הצדדים מקבלים. שני הצדדים צריכים לקבל את הסמכות כדי שההוכחה תהיה טובה. אם אני מתדיינת איתו, ושנינו מקבלים את הבודהה כסמכות בלתי

מעורערת, והוא אומר: 'רגע, רגע, רגע למה את אומרת את זה...!', אני אומרת 'אה, הנה! הבודהה אמר כך וכך' ואני מצטטת לו. זה סיבה טובה. לזה קוראים

ལུང་

Lung

אמרו: Lung

יש Lung אחר, שכותבים עם Ra למעלה. כשכותבים lung ככה, הכוונה לדברים שנאמרו על ידי ישות מוארת, או סמכות, או דברים כתובים במקור שהוא אותנטי.

ואתם יודעים שאנחנו קוראים לעצמינו "קלאסיקה בודהיסטית". אנחנו רק מסתמכים על מקורות אותנטיים, אנחנו לא מלמדים דברים שלא באו ממסורת אותנטית, שלא באו מישויות מוארות. וזה נותן, אולי, את הכוח למה שאנחנו מלמדים. אנחנו לא ממציאים דהרמה. אנחנו לא מחדשים דהרמה, אנחנו, אולי, מציגים אותה, כמו שיעלי וארנון עזרו לנו ויהלו ושרה², אבל אנחנו לא ממציאים דהרמה. אז זה Lung.

ושתי הדרכים, בלוגיקה בודהיסטית, שתיהן נחשבות כהוכחות תקפות, כהוכחות טובות, Lung rik אמרו: Lung rik

שתי צורות של הוכחה שהן תקפות. ולנזיר החביב במנזר שלנו, ג'מפה, שסיפרנו לכם עליו הרבה, שהוא היה ה-Tenden של קן רינפוצ'ה, שם המשפחה שלו זה Lung rik. ככה קוראים לו. Lung rik.

*****

כיצד מתנהל פולמוס

כיצד להמשיך לאחר תגובה של Ma kyap או Kyappa majung

לאמה אריה-הלה: אוקי. אז אנחנו הגענו עכשיו לתגובה, איך אנחנו ממשיכים ב-debate, במקרה שהמתגונן אמר לנו את התשובה Ma kyap או Kyappa majung, זאת אומרת, 'הסיבה שנתת לא מוכיחה את הטענה'. מה אני עושה במקרה כזה. איך אני ממשיך? אני אתן לכם דוגמה:

בניח שאני אומר:

בואו ניקח את בית הצנחן,
הוא נמצא בישראל
כי הוא נמצא ברמת גן.

.Dhüüü jitar chu chen

, Chu chen בית הצנחן

בית הצנחן נמצא בישראל.

לאמה דבורה-הלה: Chi chir

לאמה אריה-הלה: בית הצנחן נמצא בישראל

כי הוא נמצא ברמת גן.

לאמה דבורה-הלה: Kyappa majung. עוד לא מוכיח, עוד לא הוכחת.

² קבוצה של אנשים שהמחישה חלקים מהטיצ'ינג באותו ביקור, באמצעות הצגות משחקי תפקידים.

לאמה אריה-הלה: *Kyappa majung*. זה לא מוכיח.

אוקי, אז איך אני ממשיך מהמצב הזה?

לאמה דבורה-הלה: זאת אומרת, עכשיו הוא נתן לי כנימוק 'כי בית הצנחן ברמת גן' ואני אמרתי 'לא הוכחת!'. אז, עכשיו, מה חסר?

מהקהל: שרמת גן בישראל.

לאמה דבורה-הלה: שרמת גן בישראל. אז עכשיו הוא צריך להוכיח שרמת גן בישראל.

לאמה אריה-הלה: אז עכשיו אני אומר:

בואו ניקח משהו שנמצא ברמת גן.

הוא נמצא בישראל

כי רמת גן נמצאת בישראל.

לאמה דבורה-הלה: ***Du*. נגמר!**

לאמה אריה-הלה: אז איך שהמשכתי, זה [ש]לקחתי את הסיבה, עשיתי אותה לנושא, השארתי את הטענה כמו שהיא הייתה ועכשיו אני צריך להמציא סיבה חדשה.

לאמה דבורה-הלה: זה הטיעון המקורי,

1. בואו ניקח את בית הצנחן,
2. הוא נמצא בישראל
3. כי הוא נמצא ברמת גן.

לאמה אריה-הלה: עכשיו החדש:

1. משהו ברמת גן
2. הוא נמצא בישראל
3. כי רמת גן בישראל!

אז מה שהיה קודם 3, הופך עכשיו ל-1. ומה שהיה 2 נשאר 2, ועכשיו אני צריך להמציא 3 חדש.

טיעון מעגלי

הדבר האחרון שנשאר לנו זה **טיעון מעגלי**. מה זאת אומרת?

עשיתי *debate*, המגן התנגד, כל מיני דברים. אני בא ואני נותן לו איזו סיבה. ובשלב מסוים, אחר כך, אז אני חוזר ואני נותן את אותה סיבה לאותה טענה.

התחלתי מ-1, 2, 3 מסוימים, עשיתי כל מיני שינויים, בשלב מסוים בדרך, חזרתי ושוב הגעתי לאותם 1, 2, 3.

אם אנחנו היינו מדמיינים איזה גרפים של ה-*debate*, אז היינו רואים שפתאום **נוצר מעגל**, חזרנו לאותו מקום שהיה קודם.

אז במצב הזה, המתנגד יכול להגיד לי: 'עשית מעגל. אתה לא יכול לתת את הסיבה הזאת שוב. אתה צריך לתת לי פה משהו אחר, כי ככה לא נוכל להמשיך, נחזור על כל הסיפור שעשינו קודם'.

איך קוראים לזה בטיבטית?

འཇུག་གཞུང་།

Kor sum

וגם אפשר להגיד

འཁོར་རྗེའི་འཁོར་གསུམ།

Kordhi kor sum

dhi זה ההברה של מנג'ושרי, של חוכמה.

*****

עכשיו יש לנו וידאו של debate במנזר הטיבטי.

(פס קול מתוך הסרט שמוקרן באולם)

איזה יופי. המגרש הזה שראיתם, כל החצר הזאת, זה הכול גשה מייקל מימן, מהעבודה שלו באנדין. זה איך שהוא עשה את אנדין. זה ה'להב היהלום', זה הקארמה שהוא צבר שם.

*****

לירן: אוקי, אז שתי מילים קצרות. בנוסף למגרש הפולמוסים הזה שראיתם שגשה מייקל מימן, אז אנחנו רוצים לעשות מגרש פולמוסים כזה גם בארץ. אז התכנון שלנו זה שיהיה אחת לשבוע, מתישהו בערב, נפגש באיזשהו מקום, אנחנו מנסים לארגן את זה, ואז נוכל להיפגש בערב, לכמה שעות ואנשים יוכלו לבוא לעשות פולמוסים, גם כדי לחדד את מה שלמדנו עכשיו איך עושים פולמוסים, וגם כל אחד, בקורסים שהוא נמצא.

יש קבוצות שונות ברחבי הארץ, יכולים לבוא אנשים מקורסים שונים ופשוט להתפלמס בדיוק על נושא השיעורי בית של הקורסים. אז זה רק מה שרציתי להודיע ואנחנו נוציא הודעה, אבל, רק שתדעו, ככה שתתכוננו, תכינו את המאלות.

לאמה דבורה-הלה: אחרי שתהיו טובים בזה, תעבירו את זה לטיילת בתל-אביב.

מהקהל: ☺

לאמה דבורה-הלה: או בפארקים, כן. לא, ברצינות - אם אתם טובים ואנשים רואים אתכם עושים את זה, זה נותן המון השראה, והמון עניין.

אז בואו נפרד, נעשה את התפילות.

(מנדלה)

(הקדשה)

(תפילה לאריכות ימיה של הלאמה)

(ההגדרה הקצרה של בודהיצי'טה בטיבטית³)

Sem kye pa ni shen dun chir
Yang dak dzokpay jangchub do

לאמה דבורה-הלה: או, זה מאוד יפה.

[מחיאות כפיים]

לאמה דבורה-הלה: למי שלא יודע, מה ששרנו זה ההגדרה הקצרה של בודהיצי'טה, השאיפה להגיע להארה למען כל הבריאה. יפה מאוד. תודה רבה.

³ לחן של דודו גולן.